

Arv – Strövandet

Vår skog, långt norr om polcirkeln, talar ett språk jag inte förstår. Skogens egna språk är alltför sofistikerat för mig.

Några av träden här föddes när det bara talades samiska eller finska, innan nationalstatsgränserna definierades och det här slutligen blev en del av Sverige.

Jag skulle vilja hälsa skogen på finska, just som min farfar och mina föräldrar gjort.

Men jag säger -Hej! på svenska, som den första generationens fullständigt försvenskad tornedaling jag är. Under de senaste femtio åren har jag och min syster trampat ner det svenska språket i stigarna.

I den här skogen lekte vi när vi var barn. Vi täljde grillpinnar med våra små knivar och vi lärde oss att rensa de taggiga abborrarna vi fångade med våra små kastspön. Vi lärde oss hur man gör upp eld och kokar kaffe. Vi har varit här länge men lär fortfarande känna skogen och skogens språk.

Det som var vår tälja och leka-skog när vi var barn är numera en skog vi har ansvaret att förvalta som vuxna. Det är ett nytt och annat sätt att se på platsen än vi gjort förr. Vi ska nu också lära oss förvaltandets språk, skogsbrukets vokabulär.

Produktionsytan

Vi är i vår skog. Eller snarare i våra skogar. Det finns bara ordet skog på svenska, men skogarna är många och olika på den här platsen. En del av skogen är produktionsyta numera, en tallåker. Hälften av produktionsytan utgörs av två små kullar som är täckta av tallar i femtonårsåldern. Dom är ungefär fyra meter höga och står tätt tillsammans.

Inga andra träd har lyckats etablera sig här ännu. Med sina spinkiga och spretiga kroppar är dom som tonåringar. Dom står i närmast ogenomträngliga grupper, till synes helt fokuserade på sitt, inte ett dugg intresserade av mig. Jag möter dessa tonåringar och behöver hålla ett tal riktat till dom, i den där åldern.

Tal till tonårs-tallarna

I er värld är ni bara spädbarn, jag vet. Men på det sätt vi människor räknar tid är ni tonåringar. Tonårs-tallar. Ni är ett imponerande kollektiv där ni står, i lite oregelbundna rader, väldigt tätt. Ni sköter ert och verkar nöjda med det.

Ni föddes i ett växthus söderut, transporterades norrut, bars ut till de här två små kullarna av vår familj och sedan planterades ni av oss. En rejäl resa för ett tall-embryo. För det var det ni var. Som små embryos med tunna stammar, ett känsligt rotsystem och några mjuka barr på toppen.

Vi är snart framme vid den punkten i skogsbruksprocessen där några av er kommer att få möjligheten att växa till er. Ni kommer att få mer ljus och mer plats att sträcka ut era grenar. Olyckligtvis så är det ni individualister som kommer att möta ert öde snart. Ni krokiga och vinda som skadats av hungriga älgar eller oförsiktiga ungdomar på snöskoter. Ni kommer inte att vara en del av den här skogen i framtiden, tyvärr.

Det är det anonyma kollektivet som kommer att fortsätta sina liv här. De friska och anpassningsbara. De som passar in i skogsbruksnormen. Jag är så ledsen för det.

Men förstå mig rätt. Det här kommer att bli en djungel av barr annars, fullständigt omöjlig att ta sig igenom.

Och fullständigt värdelös för nästa generations förvaltare.

Tyvärr. Jag beklagar.

Jag har hållit tal för tallarna men kan inte ströva vidare och lämna den här platsen utan att tala om skönhet också. Skönheten hos en produktionsyta. Överallt ser jag gamla stubbar från när området avverkades och brändes. Stubbarna har kvar spåren av branden i svarta strimor av kol. Däremellan glänser det nakna träet som silverfärgat siden. Torra barr täcker marken tillsammans med lingonris och blåbärsris. En av de första arterna att etablera sig på den brända ytan är rallarrosen och den dominerar markvegetationen ännu. När rallarrosen blommar i juli, skapar den ett rosa, svävande skikt just ovanför marken, som en drömsk dimma. Under blomningen blandar sig färgen med fukten från myrarna. Fukten är en sensommarens nattandning, vit och skir. Inte förrän man kommer nära kan man urskilja stammar och kronblad i det kalla ljuset, när midnattssolen sjunker för en stund under horisonten. Där finns ingen biodiversitet, men det är betagande, vackert.

Jag lämnar den här delen av skogen, den planterade, och tar mig över en myr.

Myren

Färgerna

Myggorna

Lukterna. Från vegetationen, från djur, från den blöta marken.

Spåren av älgarna som passerat under natten. En ko med kalv.

Mina stövlar sug fast i håll, dolda av mossor.

Mossans variationsrikedom. Alla dessa mossor.

I vår hembygdsgård i Lainio finns en fin samling mossor gjord av *Mossornas vänner* någon gång på åttiotalet. Jag får en sån lust att uppdatera och knyta mossamlingen till mitt eget varande i skogen. Att införliva mosskunskaper till omlärandet av skogen, skogarna.

Mossor är nyckelarter som berättar om en skogs ålder och hälsa. Förvaltandet bygger på

den här sortens kunskaper. På myren vänder jag blicken nedåt, mot mossorna, och snart har jag balanserat mig över.

Den andra skogen

Man kan tro att den andra skogen är orörd. Men det är den förmodligen inte. Jag kan inte se några spår av att den aldrig skulle ha varit huggen. Spår som brandljud exempelvis. Brandljud är skador på en trädstam som uppkommer vid brand. Förr brann skogarna av naturliga orsaker med ungefär hundra års mellanrum. Skador på trädstammar vittnar om hur högt upp lågorna nådde. För att skydda det område i stammen där barken fallit av och träet är blottat, försöker trädet valla över såret med den levande barken. För varje brandtillfälle blir det en ny övervallning och på så sätt kan man grovt uppskatta åldern i hundraårsintervaller. En relativt ny och ljuvlig kunskap för min del. Den här andra skogen för alltid med sig ny kunskap och nya upptäckter.

Nya upptäckter för mig, inte för skogen.

Jag tror ändå att den andra skogen varit orörd länge. Naturligtvis har det hänt saker här. Någon grävde ett dike från myren för att lite gräs skulle kunna växa där, som man kunde slå till nödhö. Någon hade en liten fiskekoja intill sjön, två kvadratmeter stor och med en liten järnkamin. Någon drog sin båt till sjön från byn, knappt en mil bort, för att kunna lägga nät både under sommaren och vintern. Någon överlevde tack vare den här skogen och sjön.

Jag följer en stig längd en ås, genom skogen mot sjön. Det är myrar på båda sidorna om åsen. Den varierande och rika vegetationen skvallrar om den där kunskapen jag eftertraktar. De gamla tallarna sträcker ut sina grenar högt ovanför mig. Jag kan knappt få armarna runt de allra grövsta stammarna. De växer så sakta i det här klimatet, det är tätt mellan årsringarna. Granarna är nästan ännu högre och smala som piprensare. De små spinkiga granarna längs myrkanten kan gott vara i samma ålder som de kraftigaste tallarna, ett par hundra år gamla.

Tiden finns alltid där, de olika perspektiven på tid. Skogens tid, min livstid, livstiden hos kulturer. I närheten finns en annan sjö där man funnit spår av smältugnar för järn vid stranden. Ugnarna är mer än 2000 år gamla. Andra fyndigheter är äldre än så. Det är tillfredställande att få en bekräftelse på att människor varit här för så länge sedan. Det är vårt perspektiv, som människor. Platsen definieras genom vår närvaro. Vi har alltid tolkningsföreträde. Det är så mycket enklare att anpassa skogens tid till vår. Att hoppa jämfota av lycka när mänskliga spår upptäcks.

-Vi var där, vi har varit där, vi har sett och brukat. I vår tid!

Vid sjön

När jag närmar mig sjön tar lövträden över. Björk, sälg, asp och en och annan rönn. Vintern har gått hårt åt björkarna vars toppar suttit fastfrusna i snön. Mitt i vintern drabbas vi av perioder med plusgrader som får snön att frysa fast i trädens toppar. När det sedan kommer mer snö fastnar den och trädtopparna böjs ner mot marken. Efter nästa blida och påfrysning sitter toppen obönhörligt fast i snön. Att färdas genom skogen vintertid blir en märklig upplevelse med alla valv av björkar som hindrar ens väg. Vid sjöstranden har många björkar gått av helt och hållet.

När jag sitter vid sjön tänker jag åter på tid och på alla livslängder här. Livslängder som knyts samman på skilda sätt och i olika tidsrymder, korta och långa. Hur de alla bidrar till helheten. På sjön jagar silvertärnorna insekter på vattenytan. Silvertärnan är en av de fåglar som flyttar allra längst. Den har sitt vinterkvarter i Antarktis och sin häckning, exempelvis här, i min sjö, norr om polcirkeln. Vad upplever en silvertärna under sin långa flygning och under sitt tjugooåriga liv, med dessa årliga flyttningar? Här vid sjön, på en plats som kan anses perifer, där knappt något arkiv över mänsklig närvaro kan hittas, sitter jag och tittar på en fågel med den erfarenheten av världen. Silvertärnan, eller den arktiska tärnan som den också kallas, får det att svindla för mig. Avstånd läggs till alla de andra perspektiv på tillvaron som den här promenaden genom skogen ger.

På andra sidan sjön anar jag en annan del av produktionsytan där jag och min syster frösådde tall för något år sedan. Jag rör dit och ser om tallarna tagit sig. Treåringstallarna. Snart får jag uppleva även deras tonårstid, men jag blir inte den som får möta dem i vuxen ålder. Tid och tanke förändras. Vi har ärvt en syn på förvaltande som skaver i den här tiden. Frågan är hur en annan tanke kan förmedlas i ett tidsperspektiv som sträcker sig längre än vår livslängd.

© Lena Ylipää